

Romos Mišių istorija (1)

EUCHARISTIJOS SAKRAMENTAS

Bažnyčios Eucharistija kyla iš Jėzaus Paskutinės vakarienės įvykio. Vatikano II Susirinkimo liturginė Konstitucija *Sacrosanctum Concilium* šį įvykį apibrėžė šitaip: „Mūsų Išganytojas Paskutinės vakarienės metu, tą naktį, kurią buvo išduotas, įsteigė eucharistinę savo kūno ir kraujo auką. Taip jis pratęsė savo kryžiaus auką per amžius, iki ateis, ir mylimajai Sužadėtinei Bažnyčiai patikėjo savo mirties ir prisikėlimo atminimą – maldingumo sakramentą, vienybės ženklą, meilės jungtį, velykinį pokylį, kuriame priimamas Kristus, siela pripildoma malonės ir gaunamas būsimos garbės laidas“ (SC nr. 47).

Iš Konstitucijos apibrėžimo išplaukia tokia Eucharistijos supratimo struktūra: 1) Kristus įsteigė eucharistinę savo kūno ir kraujo auką; 2) Jos metu jis dėkojo Tėvui ir jį šlovino; 3) Kristus patikėjo Bažnyčiai savo kryžiaus auką kaip savo mirties ir prisikėlimo atminimą; 4) Kryžiaus aukos atminimas yra ir jos sudabartinimas bei aukojimas; 5) Eucharistijos sakramente Kristus yra priimamas realiai; 6) Kristaus priėmimas duoda vaisius ir 7) Eucharistija yra būsimosios garbės laidas.

Eucharistijos įsteigimas

Pirmiausia Konstitucija teigia, kad Išganytojas Paskutinės vakarienės metu „įsteigė eucharistinę savo kūno ir kraujo auką“. Evangelijoje pagal Joną skaitome, kad Jėzus Kristus, mylėdamas savuosius, parodė jiems savo meilę iki galo. Žinodamas, kad atėjo valanda Jam iš šio pasaulio sugrįžti pas Tėvą, vakarienės metu Jis numazgojo jiems kojas ir davė meilės įsakymą. (Plg. Jn 13, 1–17). Norėdamas palikti jiems tos meilės įrodymą, niekada neatsitraukti nuo savųjų ir padaryti juos savųjų Velykų dalininkais, Jis įsteigė Eucharistiją kaip savo mirties ir prisikėlimo atminimą ir įsakė apaštalams ją švęsti iki Jam sugrįžtant; „tada juos paskyrė Naujojo Testamento kunigais“¹. Įsteigdamas Eucharistiją, Kristus panorė pasilikti Bažnyčioje ypatingu būdu. Kadangi turėjo atsiskirti nuo savųjų kaip regimas asmuo, jis

¹ TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 22 sesija, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c, 1, DS 1740.

panoro pasilikti su jais sakramentiniu būdu. Savo eucharistiniu buvimu Kristus slėpiningu būdu lieka tarp mūsų kaip Tas, kuris mus pamilo ir paaukojo save už mus (Gal 2, 20).

Eucharistijos įsteigimo pasakojimą pateikė trys sinoptinės Evangelijos ir šv. Paulius. šv. Luko Evangelijoje pateiktas toks aprašymas:

Taip atėjo Neraugintos duonos diena, kada reikėjo pjauti Velykų avinėlį. Jėzus pasiuntė Petrą ir Joną, liepdamas: „Eikite ir paruoškite mums Velykų vakarienę.“ [...] Nuėję jie [...] parengė Velykų stalą. Atėjęs metui, Jėzus sėdo su apaštalais prie stalo. Ir tarė jiems: „Trokšte troškau valgyti su jumis šią Velykų vakarienę prieš kentėdamas. Sakau jums, nuo šiol aš daugiau jos nebevalgysiu, kolei ji išsipildys Dievo karalystėje.“ [...] Ir, paėmęs duonos, Jis sukalbėjo padėkos maldą, laužė ją ir davė apaštalams, tardamas: „Tai yra mano Kūnas, kuris už jus atiduodamas. Tai darykite mano atminimui.“ Lygiai taip po vakarienės Jis paėmė taurę, sakydamas: „Ši taurė yra Naujoji Sandora mano Kraujyje, kuris už jus išliejamas“ (Lk 22, 7–20; kiti tekstai Mt 26, 17–29; Mk 14, 12–25; 1 Kor 11, 23–25; Plg. taip pat Jn 6).

Tad Eucharistijos įsteigimas įvyko žydų Velykų metu. Šitaip „Velykų puotos metu, švėsdamas Paskutinę vakarienę su savo apaštalais, Jėzus galutinai įprasmino žydų Velykas. Juk Jėzaus perėjimas pas Tėvą per savo mirtį ir prisikėlimą, tos naujosios Velykos, iš anksto įvyko Paskutinės vakarienės metu ir buvo švenčiamos Eucharistijoje, kuri užbaigia žydų Velykas ir jau pradeda galutinių laikų Bažnyčios Velykas dangaus karalystės garbėje“ (KKB nr. 1340).

Dėkojimas Tėvui ir jo pašlovinimas

Paskutinės vakarienės metu Kristus įsteigė būtent *eucharistinę* savo kūno ir kraujo auką. Šis sakramentas vadinamas „Eucharistija“, nes tai *dėkojimas Dievui*. Graikiški žodžiai *eucharistein* (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24) ir *eulogein* (Mt 26, 26; Mk 14, 22) primena žydų laiminimo maldas, kurios – ypač valgant prie stalo – skelbia Dievo darbus: sukūrimą, Atpirkimą ir pašventinimą. Tad Eucharistija suprastina pirmiausia kaip *dėkojimas Tėvui ir jo pašlovinimas*. Šią eucharistinio vyksmo dimensiją gerai išreiškia Katalikų Bažnyčios Katekizmas:

Eucharistija, Kristaus ant kryžiaus įvykdyto mūsų išganymo sakramentas, taip pat yra ir *šlovinimo auka, dėkojant už sukūrimą*. Eucharistinėje aukoje visa Dievo mylima kūrinija atnašaujama Tėvui Kristaus mirtimi ir prisikėlimu. Per Kristų Bažnyčia gali aukoti šlovinimo auką, dėkodama už visa, ką gero, gražaus ir teisingo Dievas yra padaręs kūrinijoje ir žmonijoje [...] Eucharistija yra *padėkos auka* Tėvui, pašlovinimas, kuriuo Bažnyčia parodo dėkingumą Dievui už visas Jo geradarybes, už visa, ką Jis yra įvykdęs kurdamas, atpirkdamas ir pašventindamas. Eucharistija pirmiausia reiškia „dėkojimą“ (KKB nr. 1359–1360).

Šis gestas turėtų būti persiėmęs Viešpaties atsisveikinimo liūdesiu ir jo artėjančios mirties paskelbimu. Ir vis dėlto, šventimas vyksta *santūraus džiaugsmo* atmosferoje, nes yra „Eucharistija“. Jėzaus vakarienės su apaštalais sudabartinimas prisiartinus kančiai vyksta *Velykų šviesoje*.

Skausmingoji kančia tapo „palaimingoji kančia“ (I EM), pergalingoji kančia. Savo mirties išvakarėse, Jėzus kalbėjo savo mokiniams apie *naująjį vyną*, kurį jis gers su jais *savo Tėvo karalystėje* (Mt 26, 29). Iš štai jau savo prisikėlimo vakarą jis laužė duoną dvejų mokinių akivaizdoje, prie kurių prisitartinio Emauso kelyje (Lk 24, 30), vėliau jis valgė su vienuolika apaštalu (Lk 24, 41). Dar po kiek laiko prie Tiberiados ežero kranto jis jiems pasakė: „Eikite šen pusryčių!“ (Jn 21, 12). Pagaliau, jis sugrįžo pas Tėvą, sėdėdamas su apaštalais prie bendro stalo (Apd 1, 4). Nuo tada kryžiaus auką iš anksto skelbiantis valgio atminimas yra neatskiriama susijęs su tais valgiais, kuriuos mokiniai valgė su Prisikėlusiuoju².

Gyvas kryžiaus aukos atminimas

Toliau Konstitucija teigia, kad Kristus patikėjo Bažnyčiai savo eucharistinę auką kaip „savo mirties ir prisikėlimo atminimą“. Tad Eucharistija yra ir Kristaus Velykų atminimas, gyvas kryžiaus aukos atminimas. Visose Eucharistijos maldose po jos įsteigimo žodžių esti malda, vadinama *anamnezė*, arba iškilmingas atminimas („memorialas“). Šventojo Rašto prasme atminimas yra ne vien praeities įvykių prisiminimas, bet ir skelbimas nuostabių darbų, kuriuos Dievas yra padaręs žmonėms. Tie įvykiai švenčiamojame liturgijoje tam tikru būdu *sudabartinami* ir *atgaivinami* (plg. KBK nr. 1362–1363). Jėzaus įsakymas kartoti Jo veiksmus ir žodžius, „kol Jis ateis“ (I Kor 11, 26), liepia ne vien prisiminti Jėzų ir tai, ką Jis yra daręs; juo nurodoma, kad apaštalai ir jų įpėdiniai turi liturgiškai švęsti Kristaus, Jo gyvenimo, Jo mirties, Jo prisikėlimo ir užtarimo pas Tėvą atminimą (plg. KBK nr. 1341).

Kristaus aukos sudabartinimas ir aukojimas

Gyvas kryžiaus aukos atminimas yra ir jos *sudabartinimas bei aukojimas*. Šie aukos dėmenys regimi Eucharistijos įsteigimo žodžiuose: „Imkite ir valgykite: tai yra mano kūnas [...] Gerkite iš jos visi, nes tai yra mano kraujas“ (Mt 26, 26–28) ir „Tai darykite mano atminimui“ (Lk 22, 19). Paskutinė vakariene užbėgo Jėzaus mirčiai už akių slėpinio pavidalu: duona tapo *atiduodamas* Kristaus kūnas, o vynas – *išliejamas* Kristaus kraujas (Lk 22, 19–20). Ir dabar, kaskart, kai švenčiama Eucharistija, „Kristus duoda tą patį kūną, kurį jis atidavė už mus ant kryžiaus, tą patį kraują, kuris buvo „už daugelį išliejamas nuodėmėms atleisti“ (Mt 26, 28). (KBK nr. 1365).

² Šių valgių fone išryškėja ir kiti valgio momentai, lydėję Gerosios Naujienos skelbimą: tai mesijinis Kanos vestuvių valgis (Jn 2,1–11); duonos padauginimas negyvenamoje vietoje (Mk 6,30–44); Jėzaus valgymas su muitininkais (Mk 2,15–17; Lk 15, 2); atleidimo valgis pas fariziejų (Lk 7,36–50); draugystės valgis pas Simoną Kafarnaume (Mk 1, 31); pas Mortą ir Mariją Betanijoje (Lk 10, 38–42); Velykinės pergales skelbimo valgis po Lozoriaus prikėlimo (Jn 12, 1–8). Kai pirmieji apaštalai ir pirmoji krikščionių bendruomenė susirinkdavo kurio nors namuose laukdami Viešpaties sugrįžimo, jie laikė atmintyje visus šių valgių momentus.

Kokiu būdu Eucharistija yra kryžiaus auka geriausiai išreiškia Tridento Susirinkimas:

[Kristus], mūsų Dievas ir Viešpats, tik vieną kartą, mirdamas ant kryžiaus altoriaus, paaukojo save patį Dievui Tėvui, kad jiems [žmonėms] pelnytų amžinąjį Atpirkimą. Tačiau kadangi Jo kunigystė ir po mirties negalėjo būti atšaukta (Žyd 7, 24. 27), per Paskutinę vakarienę, „tą naktį, kurią buvo išduotas“ (1 Kor 11, 23), Jis panoro savo mylimai Sužadėtinei Bažnyčiai palikti regimąją (to reikalauja žmogaus prigimtis) auką. Ji turėjo sudabartinti tik vieną kartą ant kryžiaus paaukotą kruvinąją auką, kad jos atminimas truktų ligi pasaulio pabaigos, o išganingą ją jėga būtų atleidžiamos nuodėmės, kurių kasdien padarome³.

Tad Kristaus auka ir Eucharistijos auka yra *viena vienintelė auka*: „Viena ir ta pati atnaša; tas pats Aukotojas, kuriam dabar patarnauja kunigai, o anuomet Jis pats save paaukojo ant kryžiaus; skiriasi tik aukojimo būdas⁴“. „Kadangi toje dieviškoje aukoje, kuri aukojama Mišiose, yra tas pats, nekruvinu būdu aukojamas Kristus, kuris vieną kartą pats save kruvinu būdu paaukojo ant kryžiaus altoriaus [...], ta auka tikrai yra atperkamoji auka⁵.“

Kristaus buvimas čia ir dabar

„Kristus Jėzus savo Bažnyčioje yra daugeliu būdų, bet „labiausiai – eucharistiniais pavidalais⁶“. Švenčiausiam Eucharistijos sakramente „tikrai, realiai ir substanciškai yra mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus kūnas ir kraujas išvien su Jo siela ir dievyste ir todėl *visas Kristus*⁷“. „Šitas buvimas vadinamas „realus“ ne išimtaine prasme, lyg kad kiti buvimai nebūtų 'realūs', bet *iškiliausia prasme*, kadangi tai substancialus buvimas, ir Kristus – Dievas ir žmogus – čia yra visas ir nedalomas⁸“. Kristus tampa esantis šiame sakramente, pakeitus duoną ir vyną į Kristaus kūną ir kraują. Bažnyčios tėvai nedvejodami tvirtino, kad Bažnyčia tiki Kristaus žodžių ir Šventosios Dvasios veikimo veiksmingumu vykdam šį perkeitimą.

³ TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 22 sesija, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c, 1, DS 1740.

⁴ Ten pat, DS 1743.

⁵ Ten pat, DS 1743. Katalikų Bažnyčios katekizmas priduria, kad ši auka yra ir *Bažnyčios auka*: Eucharistija yra ir Bažnyčios auka. Bažnyčia, Kristaus kūnas, dalyvauja savosios Galvos aukoje. Ji visa aukojama drauge su Kristumi. Ji vienijasi su Juo, užtardama Tėvui visus žmones. Eucharistijoje Kristaus auka tampa ir Jo kūno narių auka. Tikinčiųjų gyvenimas ir Dievo garbinimas, jų kančios, maldos ir darbai jungiasi su Kristaus gyvenimu ir Jo Dievo garbinimu, kančiomis, maldomis ir darbais, su Jo visa apimančia auka ir tuo būdu įgyja naują vertę. Ant altoriaus sudabartinama Kristaus auka suteikia galimybę visoms krikščionių kartoms susivienyti su Jo auka“. (KBK nr. 1368). Su šia auka jungiasi ir tie, kurie yra *dangaus garbėje*: „Su Kristaus auka vienijasi ne vien čia žemėje esantys Jo nariai, bet ir tie, kurie jau yra dangaus garbėje: eucharistinę auką Bažnyčia aukoja drauge su Švenčiausiąja Mergele Marija, prisimindama ją ir visus šventuosius. Eucharistijos metu Bažnyčia drauge su Marija tarytum stovi kryžiaus papėdėje, susivienijusi su Kristaus auka ir Jo užtariama.“ (KBK nr. 1370). Ši auka yra *aukujama ir už mirusius tikinčiuosius*, „kurie yra mirę su Kristumi, bet dar ne visiškai išskaistinti, kad galėtų įžengti į Kristaus šviesą ir ramybę“ (KBK nr. 1371).

⁶ VATICANO II SUSIRINKIMAS, Dogm. konst. *Lumen gentium* 48.

⁷ TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 13 sesija, *Decretum de ss. Eucharistia*, canon 1, DS 1651.

⁸ PAULIUS VI, Encikl. *Mysterium fidei* (1965) 764.

Tridento Susirinkimas taip apibendrina katalikų tikėjimą Kristaus realiu buvimu Eucharistijoje:

„Kadangi mūsų Atpirkėjas Kristus pasakė, jog tai, ką Jis aukojo duonos pavidalu, tikrai yra Jo Kūnas, tai Bažnyčia visada buvo įsitikinusi, ir Susirinkimas iš naujo tai pareiškia, kad konsekruojant duoną ir vyną įvyksta visos duonos substancijos perkeitimas į mūsų Viešpaties Kristaus kūno substanciją ir visos vyno substancijos – į Jo kraujo substanciją. Tą perkeitimą Katalikų Bažnyčia teisingai ir tiksliai pavadino transsubstanciacija [esmėkaita].“⁹

Kristaus eucharistinis buvimas prasideda konsekravimo momentu ir trunka tiek laiko, kiek išlieka eucharistiniai pavidalai. Kristus visas yra kiekvienu pavidalu ir visas kiekvienoje jų dalyje, tad duonos laužymas Kristaus nedalija¹⁰. Tačiau „Tikro Kristaus kūno ir tikro Jo kraujo buvimą šiame sakramente 'galima patirti ne juslėmis, bet vien tikėjimu, kuris remiasi Dievo autoritetu', sako šv. Tomas (Plg. KBK nr. 1381).

Komunijos vaisiai

Kristaus Kūno ir Kraujo priėmimas duoda vaisius. Tarp komunijos vaisių liturginė Susirinkimo Konstitucija pažymi, jog „siela yra pripildoma malonės“, bet Eucharistija yra ir „vienybės ženklas“, „meilės jungtis“. Katalikų Bažnyčios katekizmas išsamiai aiškina, kaip šie vaisiai pasireiškia.

1) *Komunija mus tvirčiau suvienija su Kristumi*. Pagrindinis Eucharistijos priėmimo komunijoje vaisius yra glaudi vienybė su Jėzumi Kristumi. Viešpats juk sako: „Kas valgo mano Kūną ir geria mano Kraują, tas pasilieka manyje, ir aš jame“ (Jn 6, 56). Jis stiprina dvasinį gyvenimą: „Ką medžiaginis maistas duoda mūsų kūno gyvenimui, komunija nuostabiai teikia mūsų dvasiniam gyvenimui“ (KBK nr. 1392). Ji augina krikšto malonės gyvenimą: „Prisikėlusio Kristaus Kūno priėmimas palaiko, praturtina ir atnaujina per Krikštą gautą malonės gyvenimą. Kad krikščioniškasis gyvenimas augtų, jis turi būti maitinamas eucharistine komunija, mūsų kelionės duona, ligi pat mirties, kai ta duona mums bus paduota kaip viatikas“ (KBK nr. 1392).

2) *Komunija atskiria nuo nuodėmės*. Ji apvalo ir apsaugo nuo nuodėmės, nes „Kristaus Kūnas, kurį mes priimame komunijoje, yra „už mus atiduodamas“, ir Kraujas, kurį geriame, „yra išliejamas už daugelį nuodėmės atleisti“. Dėl to Eucharistija negali mūsų vienyti su Kristumi, neapvalydama mūsų nuo padarytų nuodėmių ir nesaugodama nuo naujų“. Katekizmas čia cituoja šv. Ambraziejų:

„Kiekvieną kartą kai tik ją priimame, skelbiame Viešpaties mirtį. Jeigu skelbiame mirtį, skelbiame ir nuodėmių atleidimą. Jei kiekvieną kartą, kada praliejamas kraujas, jis praliejamas nuodėmės atleisti, tai aš turiu jį nuolat priiminėti, kad jis nuolat atleistų mano nuodėmes. Aš nuolat nusidedu – turiu nuolat turėti vaistą¹¹“. (KBK nr. 1393).

⁹ TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 13 sesija, *Decretum de ss. Eucharistia*, canon 4, DS 1642.

¹⁰ Plg. TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 13 sesija, *Decretum de ss. Eucharistia*, canon 3, DS 1641.

¹¹ Šv. AMBRAZIEJUS, *De sacramentis* 4, 28.

3) Komunija *stiprina meilę*, kuri *naikina lengvasias nuodėmes*. Šitai duoda tikinčiajam jėgų nutraukti netvarkingą prisirišimą prie kūrinų ir įsitvirtinti Dieve (Plg. KBK nr. 1394).

4) Komunija *saugo nuo būsimų mirtinųjų nuodėmių*. Katekizmas teigia: „Kuo labiau mes dalyvaujame Kristaus gyvenime ir kuo tvirtesnė su Juo mūsų draugystė, tuo mažesnis pavojus ją nutraukti per sunkiąją nuodėmę. Tačiau Eucharistija nėra skirta sunkiosioms nuodėmėms atleisti. Tai daro Sutaikinimo sakramentas. Tuo tarpu Eucharistija – sakramentas tų, kurie yra visiškai susivieniję su Bažnyčia“ (KBK nr. 1395).

5) *Eucharistija ugdo Bažnyčią*. Komunija tvirčiau vienija su Kristumi; sykiu Kristus visus vienija Bažnyčioje – mistiniame Kristaus kūne (KBK nr. 1396).

Eucharistija – „būsimos garbės laidas“

Pagaliau Eucharistija yra „būsimosios garbės laidas“. Nors Kristus yra Eucharistijoje čia ir dabar, nors komunijos metu jis yra priimamas visas, tačiau vis tik jo buvimas lieka *pridengtas*. Kaip tik dėl to Eucharistiją švenčiame, „su palaiminga viltimi laukdami mūsų Išganytojo Jėzaus Kristaus atėjimo“, prašydami: „Priimk į dangaus karalystę, kur tikimės drauge su jais [mirusiaisiais] Tavo garbe amžinai gėrėtis. Ten nušluostysi mums nuo akių kiekvieną ašarą, o mes Tave, Dieve, regėdami veidas į veidą, per amžius būsime į Tave panašūs ir nesiliaudami Tave šlovinsime per Kristų, mūsų Viešpatį.“ (KBK nr. 1404).

Kristus „pratęsė savo kryžiaus auką per amžius, iki ateis.“ Paskutinės vakarienės metu Viešpats savo mokinių dėmesį nukreipė į Velykų išsipildymą Dievo karalystėje: „Ir sakau jums: nuo šiol aš nebegersiu šito vynmedžio vaisiaus iki tos dienos, kada su jumis gersiu jį naują savo Tėvo karalystėje“ (Mt 26, 29). Švęsdama Eucharistiją, Bažnyčia kaskart prisimena šį pažadą ir žvelgia į Tą, „kuris ateis“ (Apr 1, 4). Savo maldoje ji kviečia Jį ateiti: „Marana tha“ (1 Kor 16, 22), „Ateik, Viešpatie Jėzau“ (Apr 22, 20). (plg. KBK nr. 1403).

Ir Katalikų Bažnyčios katekizmas užbaigia šią Eucharistijos dimensiją nuostabiu sakiniu:

Eucharistija yra tos didžiosios vilties – naujo dangaus ir naujos žemės, kuriuose gyvena teisybė, – tikriausias laidas ir aiškiausias ženklas. Kiekvieną kartą, kai švenčiama ši paslaptis, „vyksta mūsų Atpirkimo darbas“, o mes „laužome vieną duoną, kuri yra nemirtingumo maistas, vaistas nuo mirties, kad Jėzuje Kristuje gyventume per amžius“. (KBK nr. 1405).

Br. Lukas Skroblas OSB

Literatūra

- VATIKANO II SUSIRINKIMAS, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, Lietuvos vyskupų konferencija, Aidai, Vilnius, 2001.
- KATALIKŲ BAŽNYČIOS KATEKIZMAS, Lietuvos vyskupų konferencija, Katalikų pasaulio leidiniai, Vilnius, 2012.
- TRIDENTO SUSIRINKIMAS, 22 sesija, *Doctrina de ss. Missae Sacrificio*, c, 1, DS 1740. 13 sesija, *Decretum de ss. Eucharistia*, canon 4, DS 1642.